БРОЈ 29. ЦЕТИЊЕ, уторник 20. маја 1914. год. ГОДИНА VII.

ЦИЈЕНА:
за Црну Гору на годину 10 перп., на по год. 5 перп.; ван земље 15 франака у злату.
за Црну Гору број 10 пара
за Стране Земље број 20 пара
лист излази
УТОРНИКОМ и ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник" Цетиње, (Црна Гора)
ADRESSE:
„Viesnik" Cettigné (Monténégro)
Рукописе ваља слати Уредништву „Вјесника" а претплату и огласе Администрацији
Огласи се наплаћују по погодби

Цетиње, 20 маја.

Париски „Temps" доноси овај значајни чланак:

Г. Сазанов отворио је јуче у Думи велику бесједу о спољашњој политици.

Г. Сазанов ријетко излази на трибину. Али све што он каже, заслужује да буде саслушано. *То је савршено частан човјек, огледане правичности, родољуб, страсно прожет величином своје земље, и који је више него ико допринио да се потпомогне дивни војни напор, који се, за неколико посљедњих мјесеци, извршио и Русији.*

Неће се, дакле, зачудити што је његов говор, као и сви говори које држе министри спољашњих послова, оптимистички и помирљив. У њему ће се, кад се пажљиво прочита, ипак наћи знатан број занимљивих идеја које изазивају коментаре.

Мјесто о односима са Њемачком нарочито се очекивало. Прије својих петнаест дана њемачки државни секретар, г. Јагов, бјеше одиста посветио Русији и руској штампи врло запажене фразе, у којима се опомена завијала у привидну усрдност.

Г. Сазонов није хтио полемисати. Али је доста ствари нагласио. Напоменуо је случајеве ових посљедњих мјесеци и начинио је алузију на блиски трговински уговор, коме су њемачке полемике мислиле можда да спремају закључење.

Руски министар, ударајући гласом на „оправдане захтјеве страна уговорница", обиљежио је своју вољу да се брани и да игра оштро. То је сасвим као у поштену рату: чисти рачуни, дуга љубав.

Г. Сазонов није могао пропустити а да не прослави срећну солуцију источанске кризе: та химна постала је стилска клаузула у дипломатским канцеларијама. Али је часни министар у многоме и сувише увиђаван да о дипломатији Тројног Споразума, у току те кризе, мисли све оно добро које о њој каже.

Као прости гледаоци, ми смо слободнији да критикујемо представу, да сажаљевамо спорост разговора између Париза, Лондона и Петрограда, слабост заједничких одлука (блокада Скадра и т. д.) и минимум приноса који је добивен од врло изврсног оруђа у врло повољним приликама. Г. Сазонов не би то спорио да му дужности његова положаја не намећу наређено задовољство.

То оруђе — Тројни Споразум — да ли би добило у чему да се претворило у Тројни Савез? Г. Сазонов је поставио питање и одговорио на њ развијајући познату тему о констелацијама снага које се намећу саме собом, јер су засноване на заједници циљева за којима се иде.

Очигледно. Али у томе случају, може се ипак закључити савез, што свједочи управо савез између савезничке Француске и Русије, јер им се интереси подударају.

Остаје дакле постављено питање да се сазна да ли констелација не би била још сјајнија са енглеско-француским савезом. На то питање никад се не одговара. Многобројни су разлози томе ћутању. Ту је прије свега упорство Енглеске да не побољшава своју војску. Ту је за тим оданост Енглеза према традицији о сјајној усамљености. Да ли они имају право или не, са свим је све једно. Они се тога држе, и то је доста.

Да је Тројни Споразум, склопљен од једнога савеза и два споразума, исто онако гибак и прилагодљив какав би био и савез, то се не може тврдити. Али то су само платонски погледи, по чем је утврђено да се остане при садашњици.

Па ипак је нека утјеха констатовати са г. Сазоновим, да су се Тројни Споразум и Тројни Савез навикли да се сносе. То је много за мир Јевропе. Ми смо истински у периоди равнотеже, у којој се свако — више или мање — снебива ради других: што је управо карактеристичан знак уплашених друштава.

Ни једна канцеларија не осјећа се кадра да диктује закон другима, и у томе је за мир гарантија која се не би могла довољно оцијенити. Та је гарантија чак и главно правдање за оптимизам, који је тако у моди у министарским бесједама.

Популаризовано схватање о равнотежи консолидовало је морални и материјални мир. Али да би равнотежа значила нешто, треба да буде заснована на војним стварностима. Ту стварност Француска већ има *захваљујући закону од три године.* Није тренутак да се у њу дира.

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE ĐURĐE CRNOJEVIĆ

Оружање Србије

Послије опструкције опозиције и њеног изласка из Скупштине, Влада је у Србији поднијела Народној Скупштини хитан приједлог за одобрење кредита од готово 123 милијоиа динара за оружање српске војске.

Министар финансија г. др. Л. Пачу, образложио је тај приједлог овим говором:

Ванредни кредити од 122,924.866·83 дин. траже се за једну тако неопходну државну потребу да није ни потребно да увјеравам Скупштину да их треба примити. Ми смо свакако учинили све што је потребно у новије вријеме да се војска стави на висину својих задаћа. Војска има на првом мјесту да се брине за безбједност споља и према томе сасвим је природно да се такав приједлог мора изнијети пред Скупштину. У ратовима је утрошено много материјала, много је упропашћено и сасвим је природно да се све то мора одмах накнадити, то је једно, а друго, војска се наша повећава, јер нове територије имају да дају војнике и за то се мора повећати и војна спрема. Према броју војника мора се умножити материјал потребан за војску. Ми смо поодавно мислили о подмирењу ових потреба, али на жалост томе се није могло приступити. Послије рата ми смо имали у првом реду да ликвидирамо разне трошкове и тек послије тога могло се мислити на подмирење ових потреба.

Па и сада не можемо приступити одмах. То бисмо могли учинити у том случају ако бисмо начинили зајам. Међутим, новчане су прилике такве да у овом трепутку није ни мислити да се могу чинити нови зајмови. Они се могу чинити доцније кад то буде било могуће и по финансијским приликама на тржиштима гдје новац тражимо, и по нашим приликама да се дође до што бољег курса. Прије је потребно да се дође до ових набавака и прије него што се начини зајам просто по томе што све државе то раде, нарочито наши сусједи: они попуњавају свој ратни материјал и војну спрему и сасвим је природно да то исто морамо учинити и ми. Али, за извјестан дио ратне спреме и материјала потребан је веома дуг рок за израду. Да бисмо могли приступити поруџбини тог ратног материјала морамо што прије приступити ријешењу ових кредита. Ја сам, господо, цитирао све што је било потребно, да би се могло приступити ријешењу овог зајма. Ви сте проучили приједлог и видјели да ће се он поступно изводити, управо цијела сума која се тражи дијели се на три дијела и на сваку од три буџетске године доћи ће под један дио. За ову годину доћи ће онај дио гдје има да се изврше поруџбине другог рока. Осталима приступиће се идуће године. Ја немам потребе да говорим више, јер сам дубоко увјерен да ће Народна Скупштина са највећим пожртвовањем приступити овим новим жртвама за подизање наше војске, за одбрану наше земље. (Пљескање).

Министар војни пуковник г. Стефановић држао је овај говор:

Са увећањем земље и војна снага се двоструко увећала. Та снага мора да се спреми. Због тога је предвиђено да та војна снага буде 12 дивизија. Ова организација наше снаге неће моћи да се изврши одмах, него у року од 10 година. За то се и цјелокупна спрема мора извршити у року од 10 година. Али је овај кредит од динара 122,823 866·83 одмах потребан за спрему војника и ратног материјала према садашњем стању. Остало ће доћи доцније. То је потребно да се одмах набави да се приступи набавци због тога, што су сви наши сусједи са којима смо имали посла и са којима можемо имати посла, свршили тај посао. Они су већ ратни материјал поручили. Ми не можемо чекати да овај садашњи приједлог чека на ријешење по 2 и 3 мјесеца. Зато сам ја и тражио његову хитност. Ја сам финансијском одбору тачно објаснио зашто ће нам ови кредити. То су повјерљиве ствари. Оно што сам рекао у финансијском одбору не могу овдје изнијети. Ако ко жели да се тачно увјери о распореду кредита може лично доћи да добије обавјештења. Ја се надам да ћете се и ви сви сложити с тим да треба овај приједлог одобрити и што прије приступити набавци ратног материјала и спреми војске. (Пљескање).

Смутње у Арбанији

— О бјегству Књаза Вида —

Берлински лист „Фосише Цајтунг" пише:

Ми рекосмо неки: „Есад је уклоњен, — и сада арбански књаз има прилике да покаже шта умије и шта зна." Међутим ето већ његов први корак није био ни мало лијеп; јер то што је књаз Вилхелм учинио, боље би било да није учинио. Владар, кога тако лако могу да стјерају у ћошак, није ни мало импонирајућа појава, и зато је књаз Вилхелм морао по сваку цијену да остане на своме положају.

Иностранство неће се ни мало одушевити његовим држањем, а његови земљаци неће имати баш особито лијепе појмове о њему, — који, осим круне на глави, носи још и ђенералске еполете. Ако је Књазу који од његових пријатеља савјетовао, да из своје палате оде на ратну лађу, тада можемо рећи, нека га Бог сачува од таквих пријатеља. Књаз се осјетио, да је лично угрожен, чим је чуо неколико топовских метака и оно мало паљбе из машинских пушака и то у даљини на неколико км. од Драча.

Да ли је пак књажев пријесто сигуран, о томе сада не треба говорити, али једно је извјесно, наиме, да он тај свој пријесто није ни мало учврстио својим бјегством на лађу. За књаза лично већ и зато нема никакве опасности, пошто се књагиња непрестано налази око њега и с њиме, а традицијом освештани закон забрањује Арбанасима да учине човјеку ма што било на жао, ако се у пратњи његовој налази и жена, па чак и у таквим случајевима не може бити ни крвне освете. Књаз и књагиња вратили су се послије неколико часова из свога бјегства опет у палату, а вјероватно, да је баш та одредба арбанашког закона по схватању части и покренула књагињу, да се опет са књазом врати са ратне лађе у палату.

„Национал Цајтунг" вели да Књазу пријети данас опасност, да постане јунак у разним бурлескама и и шаљивим листовима. Од узвишеног до смијешног, само је један корак, и ми се бојимо, да је Вилхелм од Вида, пруски коњички капетан гардиских улана и бивши ђенералштабни официр, већ тај корак учинио, када је оно побјегао из своје палате, да се са својом женом и дјецом склони на један талијански ратни брод.

Када су оно куршуми из пушака побуњених сељака загрозили његовом конаку, додуше била је човјечанска дужност, да се сачувају слабе жене и дјеца од евентуалног случаја судбине, али човјек, који се своме народу заклео, да ће уз њега све до смрти стајати, па и у опасности, није никако смио да напушта своју позицију, коју је сам изабрао, он ту позицију није смио остављати ни за један тренутак, а камо ли, да са својим дворским маршалом, дворским куваром и гувернантом побјегне на талијанску ратну лађу, гдје је био сигуран да га неће метак дохватити, међутим чињеница, што се књаз Вилхелм опет вратио на копно, (можда брже, него што је и сам мислио), не мијења ништа у оцјени овог његовог случаја.

Данас сва Европа гледа на књаза од Арбаније. Он као њемачки принц, кога су Беч и Рим препоручили осталим Великим Силама за Арбанију, као њемачки официр који припада нашој војсци, мора да зна само за један једини категорички императив, наиме, де истрајно издржи на своме положају. Он мора и нас и цио свијет да поштеди од такве игре, у којој би имао улогу оперетског јунака „великог војводе од Геролштајна", *коме се цио Тројни споразум смије, и у коме као штићенику Тројног Савеза био је изложен руглу и презрењу цио дипломатски рад Тројног Савеза.*

Руска штампа о преврату

Петроградско „Новоје Времја" говорећи у уводном чланку о догађајима у Драчу вели:

Да ли по својим побудама или по савјету из Беча, Књаз Вид — са великом и веома неопрезном хитрином — одиграо је такву карту која ће га скупо стати. Говори се да Епирци, дознавши о сукобима у Драчу, већ хоће да повуку дату ријеч. Сиромах Књаз Вид! Скупо

ће да плати своју жељу да остане на пријестолу!

„Биржевија Вједомости“ пишу: Дијете рођено са муком страда од органских недостатака, који руше његово тијело. Религиозни антагонизам између јужних и сјеверних племена, непомирљивост племена која се боре око превласти, — ето елемената из којих треба да се склопи арбанска државност.

Ето зашто чак и „пријатеље“ аутономне Арбаније обузима сумња у остварење тога задатка, а у аустроњемачкој јавности наилазимо на планове новог прекројавања Арбаније, које иде на руку српским и грчким тежњама!

Већ сада поступцима у Драчу ствара се од Јадранскога Мора нека врста маре клаузум, чију судбину рјешавају двије силе мимо воље осталих европских сила. Стражарску службу у Арбанији треба да врши Европа, а не само једна група сила, а међународна контрола над „дјететом“, које показује мало способности за живот, треба да буде остварена потпуно. Европска равнотежа, чије одржање интересује Русију и њој пријатељске силе, захтијева да се Јадранско Море не претвори у „затворено море“ и да се под знаком спасавања принца Вида не изврши талијанско-аустријска окупација Арбаније.

„Руское Слово“ вели: Спор Вида са Есадом свакога тренутка може да се изметне у спор Аустрије с Италијом. Слабост позиције Књаза Вида која је до сада била позната теоријски добила је сада практичну потврду.

Исти лист у телефонском извјештају из Петрограда јавља, према извјештају рускога делегата у међународној контролној комисији Петрајева, да је садашњи покрет у Арбанији искључиво упереп противу Књаза Вида као хришћанског владара. Муслимани траже да се Књаз Вид одрече пријестола и пријете му насилним збацивањем.

У једном свом извјештају руској влади још из јануара мјесеца Петрајев је предводио ово што се сада догађа. Покрет, вели у томе извјештају Петрајев, противу хришћанског Књаза има коријена у дубоком фанатизму муслиманског становништва Арбаније. Мени се чини да ће мало времена по доласку књажевом овај покрет планути са новом силом и да ће књазу бити тешко да се са њим бори.

„Биржевија Вједомости“ у телеграму из Лондона јављају да су догађаји у Арбанији начинили у тамошњим политичким круговима дубок утисак, и ако су лица која су близу сер Едварду Грају све вријеме очекивали изненађења. Хапшење Есад-паше и предавање његово на аустроугарски брод, као и искрцавање морнара са ратних аустриских и талијанских бродова сматрају овдје као мијешање Аустро-Угарске и Италије у арбанске ствари.

По обавјештењима сер Едвард Грej је намјеран, да као предсједник лондонске амбасадорске конференције, која је ријешила судбину Арбаније у томе духу покрене пред осталим силама питање о оцјени нових догађаја у Арбанији.

У другом телеграму из Лондона вели исти лист да се вијести из Драча одликују несрећеношћу. Да би се добиле тачне представке о догађајима у Драчу, наређено је енглеском делегату у међународној контролној комисији да одмах отпутује у Драч, па макар се због тога одложило на неко вријеме постизање формалног споразума са Епиром. Такве исте инструкције дане су и руском и француском делегату.

У телеграму из Рима по обавјештењима из мјеродавних извора јавља лист да су аустријска ескадра крстарица и друга дивизија талијанске ескадре на Јадранскоме Мору добиле заповијест да отпутују пред Драч. Обије ескадре се очекују тамо у недјељу или понедјељак.

Њемачка крстарица „Бреслава“ добила је заповијест да иде под Драч и, у случају потребе, да искрца посаду ради појачања талијанских и аустријских одреда. Крстарица је одаслана на личну молбу Књаза Вида.

Дневник

Писмо Књаза Арбаније. Његово Величанство Краљ примио је онамад из Драча од Књаза Арбаније писмо, којим му јавља да је ступио на арбанашки пријесто.

Гости из Русије. У суботу по подне допутовало је на Цетиње изасланство XV стрјељачког пука из Одесе да поздрави Његово Величанство Краља поводом навршених двадесет пет година откако му је шеф. Изасланство сачињаваху командант пука пуковник г. Владимир Ивановић Сухих; капетан I кл. г. Антоније Лебедејев; капетан II кл. г. Никола Табаковски и подофицир г. Захарија Иванов. Пред изасланство су изашли до наше границе г. г. ком. Р. Љумовић и поруч. М. Поповић да га поздраве од стране г. Министра Војног и допрате у пријестоницу. Сјутра дан, у недјељу прије подне у 10 часова, Његово Величанство Краљ примио је изасланство у аудијенцију предведено од руског посланика г. Гирса а у присуству Министра Војног г. дивизијара сердара Ј. Вукотића, Министра Иностр. Дјела г. П. Пламенца и генерала. Свечаном примању присуствовао је и Његово Краљ. Височанство Књаз Петар. Господар и Књаз Петар бијаху у униформама XV пука. Његово Величанство Краљ примио је веома топло и срдачно команданта пука и официре, који су с њиме дошли, и дуго се с њима задржао у разговору. Командант пука г. пуковник Сухих предао је том приликом Краљу велику дивно уоквирену слику, на којој су у зачељу ликови Господара, као шефа пука, а уз Њега ликови Књаза Наслједника Данила и Књажева Мирка и Петра, који сви имају чинове у пуку, а одоздо су ликови свијех официра пука. Слика носи успомену на овај јубилеј. Као знак особите пажње, са стране пука и његових официра, командант је овом приликом предао Господару сабљу са златом отпоченим корицама. На сабљи је натпис: „XV. стрјељачки пук свом августјејшем шефу 1889—1914“ Изасланство је затијем било примљено од Њеног Величанства Краљице у присуству Књагиња Ксеније и Вјере. Г. командант пука предао је том приликом Краљици и Књагињицама дивне китe цвијећа.

На подне је у част изасланства руски посланик г. Гирс у посланству дао ручак, који је својим присуством увеличао Његово Величанство Краљ са Књазом Петром. На ручку је присуствовао и предсједник Владе, Министар Војни г. дивизијар сердар Ј. Вукотић са Маршалом Двора г. Греговићем и неколико наших виших официра. За вријеме ручка пред посланством је свирала војна музика.

Прекосноћ је у 8 час. у Краљевом Двору био у част изасланства свечани објед за 38 званица. На обједу су били руски посланик г. Гирс са члановима изасланства, сви наши министри и већи број војних и грађанских великодостојника.

За вријеме обједа Његово Величанство Краљ изговорио је ову здравицу:

Госиодо!

Срцем испуњеним дубоким уважењем и љубављу, којом Ме данас као и вазда најтоплије одушевљава успомена на блаженопочивше Цара Александра III., поздрављам добродошлицом одлично изасланство Мојега драгог 15. стрјељачког пука, којим Ме прије 25 година одликова Цар, син Цара Ослободитеља. Највиша је част тијем учињена Црногорцима и Мени, који благородне подвиге Русије за ослобођење Балкана слиједовасмо у оно доба, кад брат Рус умрлој својој браћи и хришћанима повратн живот и слободу. У традиционалној љубави и признању за храброст и вјерност Црногораца, Цар их одликова у мојем лицу, подаривши ми један руски пук. Велик је број руских пукова, те Цар размишљајући којега ће ми поклонити, нађе за сходно да себи задржи 16. стрјељачки пук. мени остави 15., а славном генералу Гурку даде 14.

Стрјељачки пукови 14., 15. и 16. част су руског оружја.

Ко не зна, ко није чуо за њихово херојство на Шипци! У својем одушевљењу и признању Цар Александар III. спојио их је у једну бригаду са називом „Жељезна бригада“.

Лако је појмити Моје задовољство, Мој понос, што сам шеф једноме од та три славна пука из „Жељезне Бригаде.“

Подижући ову чашу, кличем:

Слава мојем 15. стрјељачком пуку!

Слава Цару Ослободитељу!

Слава Цару Александру III.!

Живио Цар Никола II.!

Живјела Русија, живјела њена непобједива војска!

Здравица је од присутних попраћена одушевљеним клицањем. Музика је интонирала царску руску химну.

Затијем је устао командант XV. стрјељачког пука пуковник г. Сухих и јасним звонким гласом изговорио је одушевљену здравицу Господару, назвавши Га царем јунака и изјавивши, да у Њему официри и цио пук гледају примјер храбрости, пожртвовања, родољубља и вјерне службе славенској мисли

Бурним клицањем „ура“ попраћена је здравица г. пуковника, а музика је одсвирала црногорску химну.

По вечери гости су провели неко вријеме у салонима узвишених домаћина. Краљ је у дугоме разговору провео цијело вријеме по вечери са руским послаником г. Гирсом и руским официрима.

Јуче су се драги гости из Русије одвезли до Подгорице. Посјетили су и Тузе и разгледали најближа наша бојишта из потоњих ратова, на којима је црногорско оружје однијело прве побједе. Из Тузи

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE CETINJE CRNOJEVIC

ПОДЛИСТАК

ТВОРЦИ ИСТОРИЈЕ

Карлајлова и Толстојева теорија

(Наставак)

И тако, по Карлајлу, хероји су једини творци историје. Узалуд су милиони обичних људи, без хероја, они сами не могу учинити ништа. Пуританска борба против парламента могла је бити без сваког војника или грађанина, но није могла бити без Кромвела. Милиони ситних протеста против напизма изгубили би се без трага и дјејства да није било Лутера. Арабија и Скандинавија не би постале оно што су без Мухамеда и Одина. „Хришћанство је највиши примјер обожавања хероја“. Хришћанство је створено од хероја; оно је било и јесте инспирација херојства. Без хероја „тупа маса“ испуњавала би свијет и историју. И ко зна да ли би у том случају свијет нешто вриједио и да ли би било историје. Свијет би био жалостан и биједан. Јер „богаство свијета састоји се у његовим оригиналним људима“. Хероји у историји представљају бројно један незнатан мањинитет. Но Карлајл тврдо вјерује у будуће повећање броја њихова. „Ми очекујемо, вели он, од благог Провиђења да све више буде добрих људи“. Јер „свијет пун хероја, то је оно чему ми тежимо“.

Кад је Карлајлу било 33 године, родио се Толстој, „велики писац земље руске“. Рођен је као племић и провео своју младост нестално и бурно, као племић. Кад му је минула страсна младост, настао је у његовом животу један период индиферентности и неодређености у свему, када, по сопственим ријечима самога Толстоја „стали находить минуты сначала недоумѣнія, остановки жизни, какъ будто я не зналъ, какъ мнѣ жить, что мнѣ дѣлать, и я терялся и впадалъ въ уныніе“. — (Исп.) — На крају Толстој излази из тога хаотичног душевног стања и кристалише се у одсудног анархисту у односу према цијелој модерној култури. Противник државе, цркве и војске, он се истакао и као противник умјетности, литературе, градског живота, противник сваке борбе и противник подјеле рада. Није цијенио ништа највеће писце Шекспира и Гетеа; више му се допадали другокласни писци, Русо и, од некуд, Херцен. Није цијенио ништа велике краљеве, ни државнике, ни војсковође ни филозофе; цијенио је једино просте земљораднике. Осуђивао је цркву због њене мистике и скупе организације, но допадало му се монаштво због простоте и безбрачности. Противник без мало свих творевина човјечанства за неколико хиљада година, Толстој је противник и цијелог тока историје, и противник назад — Карлајлове филозофије историје. Он схвата историју на свој начин.

„Људском уму — вели он — није достижна укупност узрока појавима“. А без те укупности немогуће је разумјети један појав. Немогући разумјети крајњи узрок или укупност свих узрока, људи се хватају за „најразумљивију приближност и говоре: то је узрок!“ Истаћи вољу историјских јунака, хероја, као узрок догађајима, то је колико обична толико нетачна ствар. То личи на скоро вјеровање у непокретност земље и окретање око земље свега осталог звијезданог свијета. Толстој разликује узроке од закона. Историјски догађаји немају узрока, изузимајући једини узрок свих узрока. Али има закона, по којима бивају историјски догађаји, од којих су нам неки непознати, а неке можемо напипати. Ове законе можемо открити тек онда, кад потпуно напустимо тражење узрока у вољи једнога човјека“. Један човјек, ма колико он изгледао велики, не може давати правац великим историјским догађајима. Поход Француза на Русију изгледа као да је дело Наполеоново. Толстој то одлучно негира. „Наполеон — вели он — који нам изгледа као руковођ цијелог тог кретања (као год што фигура изрезана на кључу лађе изгледа дивљацима као сила која управља лађом), био је за све то вријеме своје активности налик на дјетенце, које се држи за узице привезане унутра у каруцама, па мисли да оно тјера каруце. Наполеон је највиштавније оруђе историје“. Наполеон је само издавао заповијести, други су радили. Издане заповијести издаване су не по жељи Наполеоновој, но по нужности. Обично је испадало све друкчије но што је војсковођ желио и заповиједао. Његова активност не превазилази ни мало активност ма кога простог војника. Чак он није узрок ни своје сопствене величине, ни своје еволуције од простог војника до императора. Низ случајности подигле су га. „Најнепажљивије диспозиције крунисане су успјехом“. Кад је први пут дошао у Париз, „он није имао никаква плана, он се свачега бојао, али партије су се хватале за њега и гражиле његову помоћ“. Случајност га је истакла и увеличала, и он је повјеровао у своју величину. Све случајности он је приписивао својој генијалности. Свој поход на Русију сматрао је он својим најгенијалнијим гестом. Но при том гесту здеран је сав његов сјај и показало се као убоштво. У Москви он је „од свију путова активности, који су били пред њим, изабрао онај, који је био најлуђи и најштетнији. „Нека највјештији стратези замисле да је Наполеонова намјера била да упропасти своју војску, па чак да измисле други низ операција, који би тако поуздано и независно од свега што би год предузимале руске трупе упропастио тако потпуно сву француску војску, као што је то учинио Наполеон. То је учинио генијални Наполеон!“ Но пораз Наполеонов не треба приписати у заслугу ни Кутузову ни цару Александру. Сав низ догађаја до Москве, којих ниједан човјек у свијету није био властан, дизао је славу Наполеону и стварао ореол генија око његове главе све свјетлији и свјетлији. А сав низ догађаја од Москве, који се „никад никоме није унапријед представљао у цјелини, него је корак по порак, догађај по догађај, тренут по тренут, потицао из небројене мноштине најразличитијих погодаба“, демантовао је генијалност Бонапартину. За Толстоја су Кутузов и Александар већи јунаци од Наполеона. — Кутузов због своје далеко

су продужили пут до Плавнице, па су се отуда навезли на Скадарско Језеро, и преко Ријеке су се по подне вратили на Цетиње.

Синоћ је у Гранд Хотелу у њихову част била другарска официрска вечера, коју је дао командант I дивизије Његово Краљ. Височанство Књаз Петар. На вечери је био и г. Министар Војни г. дивизијар Ј. Вукотић са неколико наших официра.

Данас прије подне драги гости отпутоваше преко Котора у Одесу.

Краљев поклон. Његово Величанство Краљ дао је својем XV стрељачком руском пуку један симболични и значајни поклон, који тако лијепо оличава дивну мисао дародавчеву. Поклон се састоји из два велика свијећњака за цркву пука у Одеси. Свијећњаци нијесу од драгоцјенога метала, али су и сувише скупоцјени по успомени, која је за њих везана. Они су, на име, израђени од гвоздених шипака и жице са шанчева Тарабоша и Бардањолта, од оних истих шипака и жица, које кидаху јуначке мишице синова ове земље, преливајући их својом витешком крвљу приликом јуриша на та утврђења. На шипкама се види како су изрешетане куршумима, а жице су унаоколо испреплетене. У средини је, на оба свијећњака, натпис на сребрноме пољу: »Скадар — Тарабош 26. јануара 1913. — Бардањолт 27. јануара 1913. — Свом храбром 15. стрељачком пуку — Никола I Краљ Црногорски, 1889—1914.«

Допутовао. Г. др. Србољуб Марковић, повопостављени секретар овдашњега посланства Србије, допутовао је на Цетиње.

† Авро Цемовић. У Беранима је ономад преминуо бригадир Авро Цемовић. Покојник је у онамошњим крајевима био поштован и од народа љубљен. Његово је име тијесно везано са мукама тамошњега нашега народа прије негова ослобођења. У потоњем ослободилачком рату покојник је узео видна учешћа.

Одајући признање заслугама покојног бригадира Цемовића, Његово Величанство Краљ изјавио је његовој родбини топло телеграфско саучешће.

Покој родољубивој души бригадира Цемовића!

Потонуо пароброд. Телеграфски је јављено о катастрофи једног великог исељеничког парода, који је потонуо недалеко од сјеверне америчке обале. Пароброд је припадао једном енглеском друштву и сукобио се на мору са једним норвешким паробродом. Удавило се 1030 путника, међу којима је, како накнадно јављају енглески листови, било и путника из *југословенских крајева*, који су се враћали у Европу. Појединости ове катастрофе могу се читати само с осјећањима ужаса.

Нема рада. Загребачке службене „Народне Новине“ саопштавају према извјештајима аустро-угарских конзула у Америци, да тамо нема рада и да је настала велика криза, пошто је више хиљада Срба и Хрвата радника остало без рада. Ово би требали да имају на уму и сви они наши поданици, који мисле да иду у Америку на зараду.

Вријеме. Прексиноћ је пала плаха киша, која је добро наквасила земљу. И јуче је цио дан било промјењиво вријеме са по мало кише. Данас је освануо лијеп и ведар дан. Ова је киша била корисна за усјеве, јер је потоњих дана била прилична сума.

Писма из Арбаније

Аутономија Епира

Валона, 11. маја 1914. г.

Прије него што се је одлучила Европа, да помогне Грчку и повратити јој од Турске изгубљену слободу, Епирац, Али-паша Тепелени, намјесник у Јањини, устао је био са својом крајином противу стамболског господарства, и од тог времена та турска покрајина увијек је тежила за извјесном самоуправом, а коју не видје никад остварену. Но Епир који се поноси, да је легирао историји, уз Улиса и друге митолошке личности, и Борђа Кастриоту, легендарног јунака из средњег вијека, сина, како то овамо тврде, Јована Комнена, пеког племића из околине Аргиро-кастра (?), умио је, у посљедње вријеме, особито од кад се је оно режим Турака у Европи почео озбиљно поболијевати, да на рачун своје прошлости ескомптира извјесне привилегије, на којима су му могле позавидјети остале покрајине Европске Турске. Тај сан за самоуправом, пренесен с генерације на генерацију, допирао је до нас и оног дана, кад она два народа неједнаке прошлости, неједнаке будућности, Срби и Грци, заклеше се, да послије петовјековног чамовања закажу један другоме састанак, онамо доље у Епиру, по врлетима, по којима богови некад нектар пијаху, тај сан из далеке прошлости би тада у начелу и остварен.

*

На лондонској реунији расправљало се је о судбини Епира и тада се је према њему као према другим неким ратним тековинама немилосно поступило, и док један његов дио враћа се мајци — отаџбини — Грчкој, дотле онај други дио потпаде под државу, што пониче из јадранске равнотеже. Тужиоци позиваху се, но без успјеха и на међународно право и право људи, и позиваху се најпосље и на плебисцит, но у Лондону се показаше несавјесни судије. И кад сва средства бјеху исцрпљена, прибјегло се је крајњој мјери — оружју, и чим војске савезника дижу логор и враћају се у границе одређене конференцијом амбасадора, старци, жене и нејач, склоњени су у сигурност, или су испраћени преко границе, а сваки православни Епирац из арбанашке области, у стању да пушком меће, одбјегао је у планину, гдје је развијена била аутономна застава. Помишљало се је међутим на ратоборно држање и пријетње дунавске царевине према Србији, у времену кад ова, у личној одбрани лаћа се свога права, да парира ударце једног перфидног сусједа, који је испуњавао мисију на земљи, што је непрестано другоме зло радио, и говорило се је тада о епирској ствари као о некој утопији, очекујући сваког часа, када ће се она друга највише заинтересована велесила појавити са једном својом ескадром у епирским водама, у заштити својих угрожених интереса, загрозивши тиме усташкој ствари. Но усташи међутим бише одлучни. Њихов топ, са којим је нишанио обучени артиљерац, добро је погађао, одјекујући до оног парка у Ахилеону на Крфу, гдје се је шурак краља Јелина, један моћан цар, без протеста на то, од умора мирно одмарао.

Главна средишта земље поново су заузета, сем Корче, те арбанашке Валоје, коју је онај елбасански паша у име арбанашког високанства, до прије неки дан својим људима посједнуту држао.

Потпомогнути од своје прекограничне браће, особито од грчких колонија по иностранству, а осврћући се на прошлост Крита, свети батаљони напредовали су увијек, потискујући испред себе недисциплиновану милицију принца Вида и у времену кад предстраже пуковника Спириомилоса бивакирају на домаку обала Шкумбе, шеф провизорне владе у Епиру, грађанин Зографос дочекива на Крфу, на грчкој територији, европску контролу, која је дошла испред Арбаније, да преговара о миру и потпише самоуправу побуњеној крајини.

Самоуправа Епира у начелу је ријешена и остале су оне споредне формалности, до којих ће се у толико лакше доћи, у колико овај државни удар и грађански рат, што из њега пријети, апсорбује данас цјелокупну физичку и интелектуалну снагу Арбаније.

Тако је, да кроз кратко вријеме видјећемо аутономију у аутомији, — једно ремек дјело дакле данашње европске дипломатије.

Како је у Драчу

Драч, 13. маја

При повратку из Валоне изненадила ме је нагла измјена Драча. У двадесет и четири сата варош је била потпуно измијенила свој изглед.

Пристаниште је начичкано ратним аустријским и талијанским лађама, које, извјештене радиотелеграфијом, свом брзином допловиле су прошле ноћи из Бриндизија и Которског Залива, гдје поодавно чекају под паром. Веће јединице држе се на отвореном мору чије батерије, наперене према обали, блистају се под вертикалним зраковима мајског сунца. торпиљерке су усидрене ближе обали, док број моторних чамаца, чија је прова наоружана са по једним топ-револвером, у једном непрестано дође-оде превозе на лађе становништво, што бјежи испред Есад пашиних присталица. Са тог призора и инстинктивно одвојио ми се је поглед на принчеву палату, на којој је, обавијена около копља, непомично висила дворска застава. Принц је дакле код куће и ако завјесе на прозорима бијаху спуштене. Тамо се види да је арбанашка народна гарда замијенила онај јучерањи комбиновани одред аустријских и талијанских матроза, који су се јутрос вратили на своје лађе.

Осврнуо сам се на варош, чијим уским сокацима ријетко зазрете каквог пролазника и под облачним небом, надојена загушљивом омором, варош је изгледала — сјетна и невесела.

Била је у опсадном стању. Под обавезом да ћу се кроз два сата вратити на лађу, од једног аустријског маринског официра, који ми говораше материнским језиком, од једног Србина Далматинца дакле добијем дозволу, да се искрцам.

веће проницљивости у суштину догађаја, Александар због већег благородства, и смирене преданости вољи Божјој. Кутузов је једини правилно оцијенио Бородинску битку назвавши је руском побједом. Цар Александар у Паризу, послије пада свога противника, био је најмоћнији човјек у свијету; но ту своју неограничену моћ он нити је нарочито истицао, нити ју је наполеонски на штету ма ког народа искористио. Он је дао слободу Французима да бирају себи краља, а сам се вратио на своје огњиште. Па ипак ни Кутузов ни Александар нијесу ни проузроковачи ни творци руске побједе ни француског пораза. Премјештање руске војске с рјазанског на калушки друм, т. зв. „кривни марш иза Црвене Пахре“ био је од одсудног значаја за исход ствари. Толстој налази да се тај покрет не може приписати ни генијалности Кутузова, ни Александра нити икога, до опште створеној ситуацији у даном тренутку. Цио тај ратни посао није се слагао са оним, „што су смишљали људи, него је потекао из битног стања маса“. Покрет људи са запада на исток предводио је Наполеон, а поход са истока на запад предводио је Александар. Александар је већи од Наполеона у томе, што је у цијелом том покрету „осјетио руку Божју на себи“, и признао ништавност и привидност своје моћи и власти. Но ни један ни други нијесу у већој мјери творци историје од осталих људи, који су се у том времену с њима кретали и радили. Сви су људи творци историје. Зато би само она историја била потпуна и истинита, која не би излагала биографије појединих личности, па биле оне Цезари, Александри, Лутери или Волтери, но животе „свију, без једног изузетка, свију људи, који имају учешћа у догађајима“. „Живот народа не оличава се у животу неколико људи, јер веза између тих неколико људи и народа није нађена“. Је ли та веза власт? Но шта је власт? Прије нос воља многих на једнога. То у праву може нешто и значити, у историји то не значи ништа. Историја власника само је историја власника, а не човјечанства. Историја Наполеона и Александра и Кутузова само је историја Наполеона, Александра и Кутузова. Покрет руског народа у Казан и Сибир не може се објаснити влашћу Ивана Грозног. Покрет народа у вријеме крсташких војни не може се протумачити животом Готфрида и Лудвика и њихових жена. Људи стоје удружени на једном послу, војничком или ма ком другом. Једни мисле и издају заповјести а други раде. Оних који мисле и издају заповијести има најмање, оних који раде највише. Они који мисле и издају заповијести не узимају непосредног учешћа у раду, носе најмању одговорност за тај резултат. Свак мисли да ради по туђој вољи, међутим свак улаже своју вољу у посао, а баца одговорност на туђу вољу.

Истиче се сад питање о слободи воље. Толстој вели: „Ако је воља сваког човјека била слободна тако да је сваки могао радити онако како је хтио, онда је сва историја низ случајности без везе.“ Ако је икад и један човјек поступио слободно, онда не постоји закон; ако пак има и један једини закон над људским дјелима, онда нема слободне воље. „Слобода је садржина, неминовност — форма“ У Исповијести својој Толстој говори: „Живот свијета тече по нечијој вољи. Неко врши некакво своје дјело са животом цијелога свијета и са животима нашим. Ко се нада да појми ту вољу, мора је прије свега испунити“. И, мало даље: „Бог врши своје дјело кроз нас“. И најзад одлучно узвикује велики писац земље руске: „Ја ништа не признајем осим Бога“.

Поставимо, дакле, још једном питање: ко је творац историје?

Карлајлов одговор гласи: „Бог, кроз велике људе“.

Толстојев одговор гласи: „Бог, кроз све људе“.

Оно у чему се ова два човјека слажу јесте признање и исповједање, да је историја свијета дјело Божје. Оно у чему се они не слажу јесте мишљење о томе, како и кроз кога изводи Бог то своје капитално дјело. У првој тачки Карлајл и Толстој су, може се рећи, представници опште човјечанског вјеровања. Јер, како у прошлости тако и у садашњости само једна сасвим незнатна мањина односи се скептички или с негирањем великог и највећег факта, да је творац свијета у исто вријеме творац и људске историје. И наш прост српски народ мисли о томе исто онако као и Карлајл и Толстој. Од 400 000 ратника мучно да ће се наћи и 400 њих, који не би одлучно тврдили, да су дјела из 1912—12 године изведена једном вишом и моћнијом руком и једном широм и проницљивијом интелигенцијом него што је људска. Сељак, који не учи астрономију, колико варошанин, посматра правилан ток звијезда чешће него варошанин; сељак, који не зна ботанику и биологију, колико варошанин, посматра правилност и стриктну законитост живота биљног свијета чешће него варошанин, зато лакше долази до увиђања правилности и рада и у животу људи. И као год што он без икакве унутрашње контрадикције ставља изнад звијезда једног регулатора њихова тока, и у биљни свијет једног промислитеља, који промишља о ситним као и о крупним стварима, тако он са сигурношћу и неодољивошћу ставља у историју људску једног регулатора и промислитеља свих догађаја. Карлајл и Толстој, два између најсложнијих духова посљедњег стољећа, били су сродни и осјећали су то своје сродство са најпростијим душама овога свијета. Карлајл је најискреније волио „крајњу простоту исландских сељака, њихову истинитост и њихово непосредно поимање“. Толстојева љубав према мужицима позната је довољно, Колико сам пута, исповиједа се он, завидио мужицима на њиховој безграмотности и неучености!“ Највећи и најмањи овога свијета додирују се и разумију. Кад Карлајл и Толстој изговоре: Бог је творац историје, — на ове њихове ријечи одазове им се ехо одобравања од милијарде душа из прошлости и садашњости. У проповиједању Бога у историји као и у природи, Карлајл и Толстој личе на два титанска пророчка типа старозавјетна, — и то два човјека, који су проникли до у срце културе, и који су у себи садржавали много не само од културе прошлих него и будућих вјекова.

(Свршиће се)

NACIONALNA BIBLIOTEKA CRNE GORE DURDE CRNOJEVIĆ

На штеку бих већ у неколико извијештен о ономе што се је овамо збило јуче.

Есад пашине присталице, комите и качаци, како су их овдје прозвали, чувши да им је паша заробљен и одведен као *јесир* на некаквој *ђавурској ђемији*, наступали су на Драч, у намјери да пашу ослободе. Два батаљона скоро организоване арбанашке војске упуштали су се били према њима да их задрже. На десетак миља од прилике далеко од вароши, неопажен, Есадов *редиф* заобишао је ова два табора, напао их с бока и разбио их и резултат тог крвавог сусрета, који без сумње неће остати посљедњи, говори се већ о неких четири стотине мртвих и рањених. На ту вијест упућен је и остатак војске с топовима и митраљезима, а и чланови европске контроле узјахали су јутрос у том правцу.

Као епилог јучерашњег дана била је неописана паника, једно опште *бјежте ко ће прије* и већи дио становништва превезен је на ратне лађе.

У овој узбуни и принцеза са својом дјецом превезла се је на аустриску крстарицу *Admiral Spaun*, до принц још је на дому и предсједава једној привременој влади чекајући свога премијера Туркан пашу, који се налази у политичком турнеу у Риму и Бечу и који данас стиже. У опште немајући повјерења у мусломанском елементу, принц је похитао, да о догађајима извијести поглавицу миридитског племена, Биб Доду, који се је ових дана бавио у Скадру око припрема за посјету принчеву тамо, а која је толико пута до сад била одложена, и чаршијом кружи већ вијест, да једна колона од десет хиљада католичких горштака креће се у помоћ пријестоници.

Као што видите, додаде при завршетку мој саговорник, изгледа као да смо у очи неког грађанског рата, који би био у толико опаснији, што би се јавио са вјерским обиљежјем.

Сјетих се обавезе, погледах на сат, захвалим се пријатељу и повратим се на *Валону*. Уз пут за Сан-Ђовани, срели смо аустријску адмиралску лађу *San Giorgio*, која је, уз пратњу двије торпиљарке, свом паром пловила према Драчу.

У Медови ми рекоше, да десет хиљада двопека печени чекају у Љешу Биб Додину колону.

*

Ултиматум Валоне с околином који је предат прије неки дан принцу, а којим се тражи, да се ослободи казне главни јунак оне недавне валонске драме, пуковник Бекир бој, и да се позове Исмаил Кемал, шеф провизорне владе из тог времена, а који данас борави у емиграцији;

Изненадна посјета првог министра Туркан паше, римском и бечком кабинету и то одмах иза Биб Додине посјете, поглавара арбанашких католика, а који при повратку од туда хоће да проведе принца кроз Скадар и своју покрајину и најпослије поступак с Есад пашом, тако силним а кога принц толико цијењаше и његова депортација са једног ратног брода аустријског не у Аустрију већ у Италију, издају читав низ интрига, чију тајанственост још је тешко напипати, но ипак с погледом на везу чињеница даде се претпоставити извјесна панисламска реакција, којој се је требало надати, но која је овог пута побацила, а коју ћу покушати да докажем у једном од идућих писама.

Чланови европске контроле међу усташима.

Оно што сам истакао при закључку мога јучерањег писма, данас се је већ обистинило. У Арбанији је дакле наступила извјесна панисламска криза. У осталом сваки онај који познаје друштвене прилике, однос међу вјерским елементима и интелектуални ниво становништва ове земље, гдје религија још и данас, као оно некад у средњем вијеку, апсорбује осјећаје народности, подиже етичке препоне и пожиже мржњу међу фисовима и племенима, рећи ће ово исто.

Јуче, као што сам написао, полсије пораза арбанашке жандармерије, чланови европске контроле, који тек што бијаху стигли са Крфа, камо су отишли били, да преговарају са вођом епирских усташа, одјахаше за побуњене крајеве, а новости што стигоше јутрос од туда, а које су тачне, кажу: да у Кавају вароши не далеко од морске обале, чија „народна“ депутација, приликом доласка арбанашког кнеза, понајвише се купаше у националним осјећајима Шкипетара, чланове контроле, при поласку из вароши, испратило је становништво са трубама и турском заставом, непрестано вичући: *Падишахм чок јаша* (Живио Султан!) Оно исто становништво, дакле, које прије три мјесеца драчким улицама викаше:

Ррофт мбрети шкипиис! (Живио арбанашки суверен!...)

Отуда опет, на путу за Тирану, малу кокетну варошицу, резиденцију Есад пашину, а камо је приц Вид намјеравао, да би избјегао љетњу драчку маларију, као пашин *мусафир*, да проведе љетње жарепеке, европске преставнике из неких петнајест пута скинуле су с коња усташке предстраже.

На овом турнеу у унутрашњости, европска контрола разумјела је да се Арбанаси из *Хинтерланда* буне противу новог политичког курса у земљи и траже да се Арбанија поврати Турској, или у најмању руку, да на мјесто овог данашњег ђавурског принца дође неки правовјерни принц из цареке цариградске породице.

И кад контрола усташима одговара, да потраживати данас слично што год нема смисла, будући је у своје вријеме арбанашки пријесто понуђен био неком отоманском принцу, но кога је овај из непознатих разлога санћим одбио(!), она се враћа у Драч, носећи под мишку поруку усташа Европи, неку врсту ултиматума, у коме усташи као услов да се врате својим домовима, траже да им Европа уручи од Порте писмен акт, по коме се Турска за навијек одриче свих права над Арбанијом. У противном завршује тај *ерзивал*, усташи ће провести борбу на истребљење.

Можда ће се и Порта одрећи свих својих историјских права над овом својом провинцијом, но и тада Арбанас мусломанин неће се одрећи дате *бесе*, да и даље војује противу онога са чиме се не може помирити.

С. Ђурашковић.

ТЕЛЕГРАМИ

Нови арбанашки кабинет

Драч, 17 маја

Образован је кабинет под предсједништвом Туркан паше. Спољне послове узео је Пренк Биб Дода; правду Муфид; просвјету Туртелис; финансије Нога; пољопривреду Абди бој Топтани; унутрашње послове Акиф паша; грађевине, пошту и телеграф Мидат бој Фракери. — Бечки Кор. Биро.

Грчки министар у Арбанији

Драч, 17 маја

Влада је дала агреман грчком министру Варатасису. — Бечки Кор. Биро.

Младотурци и револуција у Арбанији

Драч, 17 маја

Контролна Комисија одлучила је да тражи од Великих Сила да учине озбиљне кораке у Цариграду, пошто је очевидно да је покрет био подстакнут од стране Младотурака. — Бечки Кор. Биро.

Катастрофа на мору

Кебек, 17. маја

Рачуна се да се утопило приликом катастрофе 700 особа. — Бечки Кор. Биро.

Међународне трупе у Арбанији

Драч, 18. маја

Арбанашка влада обратила се преко Контролне Комисије на Велике Силе с молбом да пошљу један мањи контигенат међународних трупа у Арбанију. Бечки Кор. Биро.

Холандски мајор

Драч, 18. маја

Холандсси Мајор Слис отпутовао је за Холандију. — Бечки Кор. Биро.

Аустријска флота пред Валоном

Драч, 18. маја

Аустро-угарска ескадра допутовала је од Малте. — Бечки Кор. Биро.

Српски преговори са Патријаршијом

Цариград, 18. маја

Српски делегат Стефановић отпутовао је за Биоград, пошто су прекинути преговори са екуменском Патријаршијом. — Бечки Кор. Биро.

Српски Насљедник

Биоград, 18 маја

Пријестолонаследник Александар повратио се јутрос из Врњачке Бање гдје је провео петнајест дана. — Биоградски Пресбиро.

Миридити

Драч, 19 маја

Министар финансија Нога, по књажевом наређењу, отпутовао је Пренк Биб Доли да се с њим конферише о Миридитима који су се окупили у Љешу. — Бечки Кор. Биро.

Драч, 20 маја

Пут министра Ноге код Пренк Биб Доде има циљ да привуче појачања за жандармерију, како би у Ко[illegible] муслимани сачињавали бар половину. — Бечки Кор. Биро.

Француски кабинет

Париз, 19 маја

Врло је вјероватно да ће кабинет поднијети оставку идуће недјеље. — Бечки Кор. Биро.

Промјене у српској дипломацији

Биоград, 19. маја

Г. Јанковић, краљев секретар, именован је министром у Берлину; Г. Ристић, министар у Букурешту, премјештен је у Рим. Г. Др. Мих. Гавриловић, министар на Цетињу, именован је министром у Букурешту, а на његово мјесто за министра на Цетињу долази г. Љубомир Михаиловић, отправник послова у Риму. — Бечки Кор. Биро.

Командант Драча

Драч, 20. маја

Холандски пуковник Томсон именован је командантом Драча. — Бечки Кор. Биро.

Забавник

Осигуравање љепоте. Даме, које постају губитком своје тјелесне љепоте материјално угрожене, које тиме губе једино врело свога дохотка, као глумице, умјетнице у вариететима, кабаретима и циркусима, осјећају велику потребу, да овај свој драгоцјени посјед — љепоту — сачувају. Оне су дошле на идеју — да осигурају своје љепоте! И збиља, није остало само код идеје! У Америци основан је један осигуравајући завод за осигуравање „женске љепоте“.

Проспект овог завода дозвољава, да се осигура само један дио тијела н. пр.: лице, нос, чело и т. д. Једна пјевачица осигурала је своје очи на 125.000 марака. Једна француска глумица дала је осигурати своју косу на 190.000 марака. Рускиња, свјетска играчица Павлова осигурала је своје ноге на 300 000 марака, а једна знаменита пјевачица свој глас на 1¼ милијона марака à la Caruso!

Друштво је врло кулантно према својим женским муштеријама, те осигурава на њихову жељу све, што оне зажеле. Ово је без сумње у трговачко-друштвено женском животу једна јединствена појава, чисто америкаиска, која ће јамачно скоро и Европу — окужити.

Шта Француску стају дочеци страних владара. Поводом недавнашње посјете енглеског краљевског пара, коју је учинио Паризу, један париски лист саопштава занимљиве цифре о томе, шта Француске стају свечани владарски дочеци у Паризу. Ту је нарочито интересантна често велика разлика између трошкова, које разна министарства и надлештва ликвидирају на државној каси. Кад је у год. 1902. руски цар посјетио Париз, дочек и угошћење руског цара стали су француску државу далеко преко милијон и по франака. А кад су двије године доцније дошли у посјету Паризу и италијански краљ и краљица, онда су се трошкови завршили са 300.000 франака. Приликом посјете шпанског краља Алфонза у години 1905. издато је округло 740.000 франака, а кад је исти краљ прошле године полазио у Париз, онда на његов дочек није потрошено било ни пуних 200.000 франака. Ове године је за дочек данског владарског пара било вотирано 400.000 франака. Ако би од суме, која је одобрена за дочек ког владара, што преостало, то се мора вратити државној благајни. Послије посјете шведског краља, министарство спољних послова поднијело је подробан обрачун и савјесно предало државној каси као преостатак знатну суму од — 1 су·а (паре.) Пред саму недавнашњу посјету енглеског краља, министар Вивијани у посљедњем трепутку учинио је откриће да је за нове гала каруце француске републике неопходно потребно да буду поново позлаћене. И он је морао молити парламенат за одобрење новог кредита, јер су суме, одређене за ту сврху, већ биле све потрошене на позлаћивање гала-каруца предсједника републике.

ЦРНОГОРСКА ПИВАРА „ОНОГОШТ“
У НИКШИЋУ

Извјештава своје акционаре, да ће се 28 маја о. г., у 9 сати прије подне у „Хотел Никшићу“ г. Јована Вукајловића одржати.

V Редовна Главна Скупштина

са сљедећим дневним редом:

1) Избор перовође, два акционара, који ће овјерити записник скупштински и три акционара за бројење гласова;
2) Извјештај Управног Одбора о раду Пиваре 1913 г. и поднешење закључених рачуна за 1913 год.
3) Извјештај Надзорног Одбора;
4) Одобрење биланса и рада Управног и Надзорног Одбора за 1913. и рјешавање о давању разрешнице;
5) Избор два члана Управног Одбора;
6) Избор Надзорног Одбора;
7) Предлог Управног Одбора о грађењу нове пиваре у Подгорици, на основу решења Ванредне Главне Скупштине од 5. јануара 1914., а с овим у вези предлог о повишењу главнице;
8) Измјена и допуна пивариних правила;
9) Евентуални предлози.

Моле се г. акционари, да у што већем броју присуствују скупштини лично, или преко својих пуномоћника.

Никшић, 12. маја 1914.

УПРАВНИ ОДБОР

бр. 37, 1,1 **Црногорске Пиваре „Оногошт“**

Црногорска Пивара „Оногошт“
У НИКШИЋУ

држаће 27. маја о. г. у својој канцеларији у Никшићу оферталну лицитацију за грађење

зграде за нову пивару у Подгорици

Предузимач, који жели учествовати у лицитацији, дужан је положити претходно кауцију у готову, хартијама од вредности или гарантном писму кога домаћег новчаног завода у износу П. 10.000 —

Кауција повратиће се 30. о. м. свима онима, чије понуде не буду примљене. До тога дана 30. о. м. сви предузимачи стоје у обавези, да за понуђену своту приме израду зграде према плановима, који се могу сваког радног дана у канцеларији Пиваре видјети. Међутим Управа Пиваре задржава себи право да одбије све понуде у случају да јој не конвенирају.

Никшић, 12. маја 1914.

бр. 36, 1,1 **УПРАВА**

Штампа Кр. Ц. Државне Штампарије

Власник и одговорни уредник проф. **Јован Николић.**